

การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม : กรณีศึกษาภูมิปัญญาไทยอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี

พระสมุห์วิศักดิ์อติธยาโณ (กอจันทร์)¹ สีน งามประโคน² แสง นิลนามะ³

¹หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{2,3}หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอีสานในจังหวัดอุบลราชธานี, วิเคราะห์คุณค่าการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอีสานตามหลักปรัชญาการศึกษา และสังเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาตามแนวคิดการศึกษาภูมิปัญญาไทยเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาเอกสารการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ประชากรได้แก่นักปราชญ์ท้องถิ่น ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส จำนวน 20 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ภูมิปัญญาไทยอีสานจังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านหัตถกรรมไทย ด้านแพทย์แผนไทย ด้านวัฒนธรรมไทย ด้านการจัดองค์กรชุมชนไทย และด้านการจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่ได้เรียนรู้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนกลายเป็นประเพณี การดำเนินชีวิตเรียบง่ายบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และทำให้ชุมชนสามัคคี แข็งแรงด้วยการพึ่งตนเอง 2) คุณค่าการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอีสานตามหลักปรัชญาการศึกษา ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมผ้าไหมกาบบัว แพทย์แผนไทย วัฒนธรรมไทย การจัดองค์กรชุมชนไทย การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้จากการถ่ายทอดจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่งและอาศัยประสบการณ์สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามตามหลักศาสนาและภูมิปัญญาไทยจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม 3) การสังเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาตามแนวคิดการศึกษาภูมิปัญญาไทยเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม มี 3 ด้านคือ (1) ด้านความดี ได้แก่การประหยัด ซื่อสัตย์ พอเพียง ความกตัญญู (2) ด้านความงาม ได้แก่ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ และ (3) ด้านความจริง ได้แก่ ดำรงอยู่ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ใช้ชีวิตเรียบง่ายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชนและเป็นกลยุธยมิตร

คำสำคัญ : ปรัชญาการศึกษา; ภูมิปัญญาไทย; การพัฒนาชีวิตและสังคม

The Analysis of Education Philosophy According to Thai Wisdom on life and social development: A Case Study of Thai-Isan Wisdom in Ubon Ratchathani Province

PhrakrusamuvisakItldhiyano (Krchan)¹ Sin Gnarmprakhon² Sawaeng Nillama³

¹Ph.D. candidate in Buddhist educational administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3}Department of Buddhist educational administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The purposes of this research are: to study the Thai-Isan wisdom in UbonRatchathani province, to analyze the values of learning Thai-Isan wisdom regarding the education philosophy concepts and to synthesize the education management process according to the study of Thai wisdom on life and social development. This qualitative research consists of investigating the related document, interviewing, and a group discussion. The populations in this study are local intellectuals including: monks and villagers; totally 20 people, and advisors; totally 9 people. According to the results, it clearly reflects that 1) the five dimensions of Thai-Isan wisdom in Ubon Ratchathani are: Thai handicraft, Thai Traditional medicine, Thai cultures, Thai community management and environment management. All those dimensions are transferred from an old as a tradition. Moreover, the easy way of life under the concepts of self-sufficiency economy, religion and local tradition engenders the solidarity among members and self-sufficient abilities. According to the values obtained from learning about Thai-Isan wisdom according to education philosophy concept, it shows that the wisdom—concerning handicraft of Kabbua silk, Thai traditional medicine, Thai cultures, Thai community management, environment management—are transferred from society to one another and are driven under the creative experiences of religious concepts and Thai wisdoms. Thus, these factors finally lead to the good tradition. Moreover, to the dimension of the synthesis of education management according to the study of Thai wisdom on life and social development, it results with three major dimensions including: 1) goodness (e.g. being economical, faithful, sufficient and grateful), 2) beauty (e.g. the concept of Intimacy and sharing), 3) truth (e.g. living through the concept of the local Thai wisdoms, the concept of self-sufficiency economy, being kindness, creating the community learning network with genuine friendliness).

Keywords : Education philosophy; Thai wisdom; life and social development

บทนำ

สังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ผ่านทั้งหลายเหล่านั้นได้คิดและดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างมีความสุข แม้ในยุคสมัยเปลี่ยนไปมากน้อยเพียงใดก็ตามแต่คุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้านก็ยังคงคุณค่าเป็นมรดกทางสังคมเป็นอย่างดี โดยมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งและจากชุมชนหนึ่งไปสู่อีกชุมชนหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย ในประวัติศาสตร์ไทยกล่าวถึงวิถีชีวิตของชาวไทยด้วยการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันในครอบครัว ชุมชน และขยายถึงสังคมในการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจแบบชาวบ้านจากรุ่นสู่รุ่น แสดงให้เห็นว่าภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้ที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของสังคมไทยซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2550: เล่ม 124, ตอนที่ 47, ก.) ดังนี้ 1) บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน (มาตรา 66) 2) บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พินิจ ปกป้อง และช่วยกันสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 73) 3) รัฐต้องดำเนินการตามนโยบายด้านการศึกษาและด้านวัฒนธรรม โดยส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ เพื่อปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น (มาตรา 80 (6)) 4) รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินการตามนโยบายด้านเศรษฐกิจ โดยให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ค้ำครอง ส่งเสริม และขยายโอกาสในการประกอบอาชีพของประชาชนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในการผลิตสินค้า บริการ และการประกอบอาชีพ (มาตรา 84 (6)) 5) รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลังงาน คือ ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งในความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (มาตรา 86 (2)) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2550) กำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ดังนี้

มาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า ให้นหน่วยงานทางการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาจะเห็นว่า มาตรา 57 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ให้นหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งนอกจากจะมีหน้าที่ระดมทรัพยากรบุคคลแล้ว ยังต้องยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา เพราะว่าบุคคลดังกล่าวเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าทั้งด้านประสบการณ์ ความรอบรู้ และความชำนาญ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

เมตต์ เมตต์การุณจิต ได้กล่าวสรุปว่า การพัฒนาประเทศไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยเท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤตนานาประการ การพัฒนาคนหรือการศึกษาโดยรวม ก็เป็นไปตามแนวทางของตะวันตกเป็นสำคัญ ฉะนั้น เพื่อให้การพัฒนาคนต่อเนื่องไปได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย การนำเอาภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ในบ้านเมืองมาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนหรือการปฏิรูปการศึกษา จึงมีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง จะต้องนำมิติทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาหลักของสังคมนั้น มิได้เอื้อให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เรียนรู้เรื่องราวและภูมิปัญญาของสังคมไทยที่สั่งสมสืบทอดมาในอดีตเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้น การนำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการศึกษา ผู้รู้ก็มีจำนวนจำกัดและส่วนใหญ่ก็มีผู้สูงอายุ มีแต่จะล่องลับไป ความรู้ความชำนาญที่สั่งสมไว้ก็ดับสูญตามไปด้วยเมื่อได้ศึกษาข้อมูลนโยบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 57 พบว่า รัฐให้ความสำคัญในการช่วยกันตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาของท้องถิ่นและควรต้องปลูกฝังให้นักเรียนได้เรียนรู้ ตลอดถึงนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข (เมตต์ เมตต์การุณจิต, 2553) ครูบาเพ็ญ ญ อุบลถือเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์และ สืบสานเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม และ ขนบธรรมเนียม จารีตของอีสาน มีผลงานการดำเนินงาน อย่างจริงจังทำให้สังคมเห็นความสำคัญยกย่องให้เป็น “เจ้า โคตร” เมืองอุบล ได้ใช้ความรู้ความสามารถถ่ายทอดพร้อม ทั้งปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการประกอบพิธีต่าง ๆ เพื่อเป็น แบบอย่างในการอนุรักษ์ ได้มีผู้ศึกษาผลงานของท่านพบว่า ได้ทำการทดลองจนประสบความสำเร็จ แล้วไปเผยแพร่โดยการสอนและถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ เรียนรู้ เพื่อสืบสาน สร้างสรรค์ให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก เป็นประโยชน์โดยรวมแก่ สังคม ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย

รุ่นที่ 2 ด้านปรัชญาศาสนา และประเพณี ประจำปี พุทธศักราช 2545 และท่านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านเป็นที่ชุมนุมของผู้ที่เคร่งจารีตประเพณีทำให้เกิดความสนใจที่ชัดเจนขึ้นและเมื่อทำงานก็ต้องออกไปสัมผัสกับชุมชนยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับที่มาและกุศโลบายของขนบธรรมเนียมและพิธีกรรมที่ยึดเหนี่ยวให้ชุมชนศรัทธาและเกิดความสงบสุขในสังคมโดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายมาบังคับซึ่งท่านได้รับเป็นที่ปรึกษาการทำวิจัยในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่เสมอ เนื้อหาการถ่ายทอดของครูบาเพ็ญนั้นจะประกอบด้วยความรู้เรื่องประวัติเมืองและบุคคลสำคัญของภาคอีสาน ความรู้เรื่องพิธีกรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานเช่นขึ้นบ้านใหม่

กล่าวได้ว่าภูมิปัญญาไทยประกอบไปด้วย ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและวิสาหกิจชุมชน ด้านศิลปกรรมด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญาศาสนาและประเพณี และด้านโภชนาการจังหวัดอุบลราชธานี มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการประกาศยกย่องเป็นครูภูมิปัญญาไทยมากที่สุดในภาคอีสาน ภูมิปัญญาแต่ละท่านเป็นความภูมิใจของชาวอุบลราชธานีที่มีผลงานเป็นที่การยอมรับในระดับชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าทางภูมิปัญญาไทยที่หล่อเลี้ยงชีวิตครอบครัวและสังคมจากรุ่นสู่รุ่น จนเป็นที่ยอมรับในระดับชาติถึงกระนั้นเยาวชนรุ่นหลังก็ยังขาดความสนใจในการศึกษาและสืบสานประเพณีภูมิปัญญาเหล่านี้ ปรัชญาการศึกษาปัจจุบันพบว่าภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับธรรมชาติ เป็นวัตถุดิบในท้องถิ่น เน้นความสัมพันธ์ในครอบครัวท้องถิ่น ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นความพอดีในสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ภูมิปัญญาเหล่านี้จึงควรอนุรักษ์หรือใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษาให้คงอยู่เป็นมรดกภูมิปัญญาของไทยที่แท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องนี้เป็นข้อมูลในการนำความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านจัดการอนุรักษ์และเผยแผ่ความรู้เหล่านี้ให้คงอยู่คู่ประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยอีสานตามหลักปรัชญาการศึกษา
3. เพื่อสังเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาตามแนวคิดการศึกษาภูมิปัญญาไทยเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษา “การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม” โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูล

รายงานการวิจัย รายงานของหน่วยงานต่าง ๆ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วย รูปแบบของการวิจัย ประชากร การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

- กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคมทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยการสัมภาษณ์จำนวน 20 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแนวคิดทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interviewing) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม จำนวน 20 รูป/คน
2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม
2. การศึกษาจากภาคสนาม (Field Studies) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการเก็บบันทึกด้วยภาพถ่าย

การจัดทำข้อมูล ในการจัดทำข้อมูลผู้วิจัย ใช้ขั้นตอนดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม โดยมีการบันทึกข้อมูลการสนทนาใช้กล้องบันทึกภาพ

2. นำข้อมูลที่บันทึกมาสรุปในแต่ละประเด็นและทำการจัดหมวดหมู่เพื่อหาคำตอบตามเนื้อหาของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วจัดบันทึกลักษณะการสนทนากลุ่ม เพื่อที่จะนำข้อมูลวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่

- การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้ หรือมองเห็น เป็นต้น
- การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาข้อมูลที่ค้นพบจากเอกสาร ตำรา หนังสือ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยอีสาน

1. ภูมิปัญญาด้านการหัตถกรรมไทย

โดยผ้าลายกาบบัวเป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมที่ทรงคุณค่าของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยผ้าลายกาบบัว มีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) เป็นเอกลักษณ์ของผ้าลายพื้นเมืองจังหวัดอุบลราชธานีที่มีความสวยงาม
- 2) เป็นภูมิปัญญาของชาวอุบลราชธานีที่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นสินค้า OTOP
- 3) เป็นของฝากของนักท่องเที่ยวที่นิยมซื้อกลับบ้านทำให้เป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน
- 4) เป็นกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านมุ่งความสามัคคี
- 5) รัฐบาลให้ความสำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมท้องถิ่นให้เป็นสินค้า OTOP

ผ้าไหมกาบบัวมีจุดอ่อนที่ควรแก้ไข ดังนี้

- 1) ขาดทุนสนับสนุนในการสร้างจุดศูนย์กลางของการจำหน่าย
- 2) ความแห้งแล้งในการเพาะปลูก
- 3) คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ
- 4) ไม่มีการจดทะเบียนเป็นลิขสิทธิ์ของจังหวัด

ผ้าไหมกาบบัวมีโอกาสที่จะขยายตัว ดังนี้

- 1) ชาวต่างชาติให้ความสนใจหัตถกรรมชนิดนี้มาก
- 2) ตลาดการซื้อขายเปิดกว้างมากขึ้น
- 3) สร้างรายได้ส่งเสริมเศรษฐกิจของชาวบ้านและช่วยสร้างเศรษฐกิจของชาติ

การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคม
: กรณีศึกษาภูมิปัญญาไทยอีสาน จังหวัดอุบลราชธานี
พระสมุห์วิศักร์ธัญญาโณ (กอจันทร), สัน งามประโคน, แสวง นิลนามะ

ผ้าไหมกาบบัวมีโอกาสเสี่ยงที่จะพบเจอกัยคุกคาม ดังนี้

- 1) อุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้นแทนการทอผ้าด้วยมือ
- 2) ขาดตลาดส่งออกที่เป็นเป้าหมายชัดเจน

2. ภูมิปัญญาด้านแพทย์ไทย

โดยสมุนไพรไทย เป็นภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยที่มีประโยชน์และชื่อเสียงของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีจุดแข็งที่ควรสนับสนุน ดังนี้

- 1) เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้รับการส่งเสริมเป็นสินค้า OTOP
- 2) เป็นของฝากของนักท่องเที่ยวที่นิยมซื้อกลับบ้านทำให้สร้างรายได้แก่คนในชุมชน
- 3) เป็นกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านมุ่งความสามัคคี
- 4) เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

สมุนไพรไทยมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุง ดังนี้

- 1) ขาดการจัดทะเบียนเป็นลิขสิทธิ์
- 2) แหล่งสมุนไพรไม่เพียงพอ
- 3) คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ
- 4) ไม่มีการจัดทะเบียนเป็นลิขสิทธิ์ของจังหวัด
- 5) ขาดการรับรองคุณภาพจากองค์การอาหารและยา

สมุนไพรไทยมีโอกาสที่จะขยายตัว ดังนี้

- 1) การนำเสนอขายสินค้าได้ดีสำหรับนักท่องเที่ยวทำให้ตลาดเปิดกว้างมากขึ้น
- 2) พัฒนายาสมุนไพรให้เป็นที่ยอมรับขององค์การอาหารและยา

สมุนไพรไทยมีโอกาสเสี่ยงที่จะเจอกัยคุกคาม ดังนี้

- 1) ขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลในการแสวงหาตลาดส่งออก
- 2) ขาดการสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพรอย่างกว้างขวาง

3. ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมไทย

โดยประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมไทยที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานีที่มีชื่อเสียงระดับโลก โดยมีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) เป็นเอกลักษณ์ที่มีความสวยงามที่ชาวต่างชาติรู้จัก
- 2) มีความสวยงามวิจิตรหลากหลายรูปแบบ
- 3) เป็นภูมิปัญญาของชาวอุบลราชธานีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

4) เป็นกิจกรรมพัฒนาชุมชนสังคมมุ่งความสามัคคี

ประเพณีแห่เทียนพรรษา มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุง ดังนี้

- 1) เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดขาดลูกหลานสืบทอดฝีมือการแกะสลัก
- 2) ไม่มีการส่งเสริมการศึกษาเป็นเพียงใครต้องการศึกษาเป็นการ ศึกษาเฉพาะตัวบุคคล
- 3) คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเพียงแค่อาศัยการท่องเที่ยวได้สนุกเท่านั้น
- 4) ขาดการจัดทะเบียนสิทธิบัตรเป็นของจังหวัด

ประเพณีแห่เทียนพรรษามีโอกาสที่จะขยายตัวทางการท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) เป็นประเพณีที่ชาวต่างชาติให้ความสนใจและมีชื่อเสียงของจังหวัด
- 2) ต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น
- 3) เป็นวัฒนธรรมด้านการจัดกิจกรรมความ สัมพันธ์ของชุมชนอีสานสร้างความสามัคคี

ประเพณีแห่เทียนพรรษามีจุดเสี่ยงที่เจอภัยคุกคาม ดังนี้

- 1) รุ่นใหม่ขาดความสนใจเรียนรู้สืบทอดแนวคิดของภูมิปัญญาและอาจสูญหายไป
- 2) ขาดการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐให้มันักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัด

4. ภูมิปัญญาด้านการจัดองค์กรชุมชนไทย

โดยการจัดองค์กรภายในชุมชนไทย นั้นเป็นภูมิปัญญาที่ส่งเสริมความเป็นชุมชน ความรัก และสามัคคีให้กับชุมชน โดยมีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) เป็นการเข้าถึงชุมชนที่สร้างความเข้มแข็งด้านความสามัคคีให้กับชุมชน
- 2) มีความพร้อมที่จะบริหารชุมชนให้เกิดความเจริญขึ้นเพราะมีผู้นำที่เข้มแข็ง
- 3) สร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน
- 4) สร้างผู้นำชุมชนบนพื้นฐานความเชื่อและศรัทธา
- 5) ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

การจัดองค์กรชุมชนไทยนั้นมีจุดอ่อนที่ควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ความเห็นแก่ตัวของบุคคลบางกลุ่มเห็นแก่ตัวทำผิดในกฎระเบียบ
- 2) ขาดการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง
- 3) มีการใส่ใจเพียงระยะเวลานั้น ๆ ไม่ต่อเนื่อง

การจัดองค์กรชุมชนไทยนั้นมีโอกาสที่ได้รับการพัฒนา ดังนี้

- 1) ตัวอย่างรูปแบบในการบริหารมีมากขึ้น

- 2) การสนับสนุนงบประมาณมีมากขึ้นทำให้มีโอกาสนในการประกอบอาชีพอิสระ
- 3) การจัดการความรู้ในท้องถิ่นทำได้มากขึ้นเพราะเทคโนโลยีเข้าถึงและทันสมัย

การจัดองค์กรชุมชนไทยนั้นมีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยคุกคามสู่องค์กร ดังนี้

- 1) โลกมีการพัฒนาก้าวไกลคนรุ่นใหม่ก็พัฒนาไปตามกระแสโลกไม่สนใจในเรื่องของการพัฒนาองค์กร

5. ภูมิปัญญาด้านการจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ

โดยการ จัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติเป็นภูมิปัญญาในจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้รับการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติเป็นแหล่งการทำกินของชาวบ้าน โดยมีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) การจัดสภาพแวดล้อมเป็นไปตามความเชื่อของท้องถิ่น
- 2) คนในชุมชนรับรู้ช่วยกันในแนวทางวิธีปฏิบัติ
- 3) มีประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ
- 4) มีการส่งเสริมการปลูกป่าทดแทนป่าที่ขาดหายไป

การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงให้มากขึ้น ดังนี้

- 1) นายทุนมีการรุกล้ำป่ามากขึ้น
- 2) ขาดการเหลียวแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปราม
- 3) กฎระเบียบในชุมชนไม่เข้มแข็ง
- 4) ขาดการปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชน

การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติมีโอกาสนในการสนับสนุนให้เจริญมากขึ้น ดังนี้

- 1) องค์กรท้องถิ่นมีอิสระในการจัดสภาพแวดล้อม
- 2) มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนมากขึ้น
- 3) มีการสนับสนุนให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาป่าไม้ และแม่น้ำ

การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติมีจุดเสี่ยงที่เป็นภัยคุกคาม ดังนี้

- 1) นายทุนรุกล้ำป่ามากขึ้น
- 2) ขาดหน่วยงานที่สนับสนุนการรักษาป่า และน้ำอย่างจริงจัง

ปรัชญาการศึกษากับภูมิปัญญาไทยสามารถบูรณาการกับการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

1. ปรัชญาสารัตถนิยม มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของภูมิปัญญาไทยด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นคิดปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย ของแต่ละชุมชน

มีเน้นเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ชัดเจนในการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชนใกล้เคียงกันสามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ หลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียนที่ได้รับผลจากการเรียนการสอน

2. ปรัชยานิรันตรนิยม มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของภูมิปัญญาไทย ด้านสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินชีวิตของคนไทยที่มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายในชุมชนและปัจเจกบุคคลสามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ หลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียนที่ได้รับผลจากการเรียนการสอนจากกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ

3. ปรัชญาพัฒนาการนิยม มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของภูมิปัญญาไทยด้านการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองของชาวบ้านมีความผูกพันทางจิตใจในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและสังคมเดียวกัน การเรียนรู้โดยอาศัยปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้และประสบการณ์เรียนรู้จริงตามวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรม กฎเกณฑ์ ระเบียบ สามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ หลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียนรวมถึงการวัดและประเมินผลที่ดีทำให้ผู้เรียนได้รับผลจากการเรียนการสอนจากกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ

4. ปรัชญาปฏิรูปนิยม มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของภูมิปัญญาไทย ด้านการส่งเสริมค่านิยมการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมจากรุ่นลูกสู่รุ่นหลานต่อ ๆ กัน มุ่งเน้นกระบวนการทัศน์การใช้วิถีชีวิตตามครรลองครองธรรม จารีต ประเพณีที่ได้รับสืบทอดมาและถ่ายทอดศาสตร์ตามความเชื่อและวัฒนธรรมให้ผู้เรียนจากรุ่นสู่รุ่นอย่างเห็นคุณค่า สามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ หลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้รับผลจากการเรียนการสอนจากกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ

5. ปรัชญาอัตถิภาวนิยม มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของภูมิปัญญาไทยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่งอย่างต่อเนื่องการเรียนรู้เป็นระยะเวลายาวนานของชาวบ้านที่ได้รับรับมาจากบรรพบุรุษเกิดการเรียนรู้เพิ่มศักยภาพในการปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมสามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ หลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้รับผลจากการเรียนการสอน จากกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ

6. พุทธปรัชญาการศึกษา มีแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดของภูมิปัญญาไทยด้านการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายโดยอาศัยความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านในการดำรงชีวิตเป็นการดำเนินชีวิตตามภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษและนักปราชญ์ ก่อให้เกิดความสุขทั้งทางกาย

และจิตใจ สร้างสรรค์สิ่งที่ตั้งตามหลักศาสนาสามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ หลักสูตร ครูผู้สอน และผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้รับผลจากการเรียนการสอนจากกระบวนการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ

ผลวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยอีสาน

1. ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism)

สารัตถ (Essentia) หมายถึง แก่นสารที่จำเป็นหรือเนื้อหาที่เป็นหลักสำคัญ ได้แนวคิดปรัชญา ได้แก่ 1.การเรียนรู้จากประสบการณ์ 2.มีความริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ 3.เรียนรู้เนื้อหาสาระที่ถูกต้อง 4.มีวินัยในการเรียนรู้ธำรงรักษาส่งต่าง ๆ ในอดีตเอาไว้

2. ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม (Perennialism)

นิรันตร (Perennial) หมายถึง ภาวะไม่เปลี่ยนแปลงคงอยู่ชั่วนิรันตร ได้แนวคิดปรัชญาการศึกษา ดังนี้ 1.การศึกษาควรมุ่งพัฒนาสติปัญญาผู้เรียน 2.ให้ผู้เรียนเข้าถึงความจริง 3.เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต 4.ผู้เรียนต้องเรียนรู้สิ่งที่แท้จริงทางด้านจิตใจและร่างกาย 5.มุ่งให้ผู้เรียนมีความมั่นคงทางจิตใจ

3. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism)

พิพัฒนา (Progressive) หมายถึง ก้าวหน้า เปลี่ยนแปลงไม่หยุดอยู่กับที่ ได้แนวคิดปรัชญาการศึกษา ดังนี้ 1.การศึกษาคือชีวิต 2.การศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กับผู้เรียน 3.การเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง 4.ผู้สอนต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ของตนในการให้คำแนะนำ 5.ให้เด็กมีความร่วมมือกันในการเรียนรู้ 6.ต้องพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์กับความคิดโดยปลูกฝังประชาธิปไตยอย่างเสรี

4. ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

ปฏิรูป (Reconstruct) หมายถึง บูรณะหรือทำขึ้นใหม่ ได้แนวคิดปรัชญาการศึกษา ดังนี้ 1.การศึกษาต้องสร้างระเบียบสังคมขึ้นมาใหม่ 2.มุ่งสร้างระเบียบสังคมใหม่บนรากฐานของประชาธิปไตย 3.เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น 4.ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและอนุรักษ์วัฒนธรรม

5. ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

อัตถิภาวะ (Existence) หมายถึง ความเป็นอยู่ ได้แนวคิดปรัชญาการศึกษา ดังนี้ 1.มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง 2.ผู้เรียนมีเสรีภาพบนพื้นฐานของวินัย 3.เน้นการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรม

6. พุทธปรัชญาการศึกษา (Buddhism)

พุทธปรัชญา หมายถึง ความรู้แจ้งของผู้รู้ ได้แนวคิดปรัชญาการศึกษา ดังนี้ 1.ฝึกอบรมด้านความประพฤติระเบียบวินัย (ศีล) 2.ฝึกอบรมด้านจิตใจ ปลุกฝังความดีงาม (สมาธิ) 3.ฝึกอบรมด้านปัญญาให้เกิดความรู้ (ปัญญา)

วิเคราะห์คุณค่าปรัชญาการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตและสังคม ด้วยปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยอีสาน

1. **ด้านความดี** ที่มีความสัมพันธ์กับศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อค่านิยมของบุคคล ชุมชน และสังคม โดยยึดมั่นในมรรคมีองค์ 8 เอื้ออาทรต่อกันเสมอ รักชาติวัฒนธรรม ประเพณีใช้ชีวิตอย่างพอเพียงครบครัน ชุมชน อยู่อย่างสงบสุขกตัญญู รักษาศีล 5 คนในชุมชนรู้จักประหยัทยอดออม ซื่อสัตย์อยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม คนในชุมชนมีการรักษาทรัพย์สินทางปัญญาเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีในชุมชนและรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของบรรพบุรุษ

2. **ด้านความงาม** ที่มีความสัมพันธ์กับศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อค่านิยมของบุคคล ชุมชน และสังคมปฏิบัติตามความเชื่อประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ มองโลกในแง่ดี มีจิตสำนึกที่ดีต่อผู้มีพระคุณ ปฏิบัติตามหลักศาสนาเป็นที่พึงของจิตใจ รู้จักปรับปรุงแก้ไข ปัญหาในชุมชน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ปฏิบัติตามหลักศาสนาและความเชื่อเป็นที่พึ่งของจิตใจ ความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน

3. **ด้านความจริง** ที่มีความสัมพันธ์กับศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อค่านิยมของบุคคล ชุมชน และสังคมซื่อสัตย์ ประหยัด มีความเสียสละซึ่งกันและกัน ยอมรับการแนะนำสั่งสอนจากบรรพบุรุษ กตัญญู รู้คุณค่าของชุมชน สังคม อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชน เรียนรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นและดำเนินวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากปรัชญาการศึกษาเบื้องต้นสอดคล้องกับกฎการเรียนรู้โดย อารี พันธุ์มณี (2543) ได้กล่าวถึงกฎการเรียนรู้ไว้ 3 ประการคือ 1) กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) หมายถึงในการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีความพร้อม มีการตั้งจุดหมายเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีความพร้อมทางร่างกายและจิตใจที่จะกระทำ การที่ได้กระทำนั้นย่อมเป็นที่น่าพอใจ 2) กฎแห่งการปฏิบัติ (law of exercise) คือการที่ผู้เรียนได้ฝึกหัด หรือทำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง และ 3) กฎแห่งความพอใจ (law of effect) เมื่ออินทรีย์ได้รับ การตอบสนอง

จากการปฏิบัติจนพอใจทำให้อยากเรียนรู้มากขึ้น และสอดคล้องกับ สายรุ้ง ธาดาจันทร์ (2554) ที่พบว่า คนล้านนาส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงมีกิจกรรม พิธีการทางศาสนาในวิถีชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย พิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีคุณค่าต่อบุคคลและสังคมโดยรวม ในการประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา ผูกให้พุทธศาสนิกชน สละสิ่งของด้วยการให้ทาน โดยหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญในการนำมาให้ทานก็คือ อาหาร และสอดคล้องกับแนวคิดของอุดม บัวศรี (2528) กล่าวว่า ปรัชญาการศึกษา คือ การนำเอาความคิดทางปรัชญามาประยุกต์ใช้กับการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์และสอดคล้องกับแนวคิดของวิจิตร ศรีสอาน (2526) ได้กล่าวว่าปรัชญาการศึกษา คือ จุดมุ่งหมายระบบความเชื่อหรือแนวคิดที่แสดงออกมาในรูปแบบของอุดมการณ์หรืออุดมคติ ทำนองเดียวกันกับที่ใช้ในความหมายของปรัชญาชีวิต ซึ่งหมายถึง อุดมการณ์ของชีวิต อุดมคติของชีวิต แนวทางการดำเนินชีวิตนั่นเอง กล่าวโดยสรุป ปรัชญาการศึกษา คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษานั้นเองและสอดคล้องกับแนวคิดของ ศักดา ประจักษ์ประทานพร (2526) อธิบายถึงความหมายของปรัชญาการศึกษาว่าคือความคิดเห็นอย่างวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของมนุษย์ ความคิดเห็นนี้ตั้งอยู่บนรากฐานของอภิปรัชญา ญาณวิทยา และอภิปรัชญา หรือปรัชญาการศึกษาหมายถึง การพิจารณาองค์ประกอบทุก ๆ ส่วนของการศึกษาอย่างถี่ถ้วน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาที่จะใช้เป็นเครื่องนำทางในการจัดการศึกษา

วิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยอีสาน

1. ภูมิปัญญาด้านการหัตถกรรมไทย ผ้าลายกาบบัวเป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมที่ทรงคุณค่าของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยผ้าลายกาบบัว มีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้ 1.เป็นเอกลักษณ์ของผ้าลายพื้นเมืองจังหวัดอุบลราชธานีที่มีความสวยงาม 2.เป็นภูมิปัญญาของชาวอุบลราชธานีที่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นสินค้า OTOP 3.เป็นของฝากของนักท่องเที่ยวที่นิยมซื้อกลับบ้านทำให้เป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน 4.เป็นกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านมุ่งความสามัคคี 5.รัฐบาลให้ความสำคัญในการส่งเสริมอุตสาหกรรมท้องถิ่นให้เป็นสินค้า OTOP ผ้าไหมกาบบัวมีจุดอ่อนที่ควรแก้ไข ดังนี้ 1.ขาดทุนสนับสนุนในการสร้างจุดศูนย์กลางของการจำหน่าย 2.ความแห้งแล้งในการเพาะปลูก 3.คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ 4.ไม่มีการจดทะเบียนเป็นลิขสิทธิ์ของจังหวัด ผ้าไหมกาบบัวมีโอกาสที่จะขยายตัว ดังนี้ 1.ชาวต่างชาติให้ความสนใจหัตถกรรมชนิดนี้มาก 2.ตลาดการซื้อขายเปิดกว้างมากขึ้น 3. สร้างรายได้ส่งเสริมเศรษฐกิจของชาวบ้านและช่วยสร้างเศรษฐกิจของชาติผ้าไหมกาบบัว

มีโอกาสเสี่ยงที่จะพบเจอภัยคุกคาม ดังนี้ 1.อุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้นแทนการทอดผ้าด้วยมือ 2. ขาดตลาดส่งออกที่เป็นเป้าหมายชัดเจนซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑลนา พิพัฒนาเพ็ญ (2540) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมและกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในการสอนดนตรีพื้นบ้าน พบว่า การถ่ายทอดความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน ทำโดยการบอกเล่า ในลักษณะ การอธิบาย การให้คำแนะนำ การสาธิต ในลักษณะการทำให้ดู และฝึกปฏิบัติ ในลักษณะการให้ทดลองปฏิบัติจริงในงานต่าง ๆ และงานวิจัยของทรงศิริ สาประเสริฐ (2542) ที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน พบว่า วิธีการถ่ายทอดทางภูมิปัญญา ส่วนใหญ่ใช้วิธีบอก ทำให้ดู และปฏิบัติด้วยตนเอง

2. **ภูมิปัญญาด้านแพทย์ไทย สมุนไพรไทย** เป็นภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยที่มีประโยชน์ และชื่อเสียงของชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีจุดแข็งที่ควรสนับสนุน ดังนี้ 1. เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้รับการส่งเสริมเป็นสินค้า OTOP 2.เป็นของฝากของนักท่องเที่ยวที่นิยมซื้อกลับบ้านทำให้สร้างรายได้แก่คนในชุมชน 3.เป็นกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านมุ่งความสามัคคี 4.เป็นมรดกทางวัฒนธรรม สมุนไพรไทยมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุง ดังนี้ 1.ขาดการจดทะเบียนเป็นลิขสิทธิ์ 2.แหล่งสมุนไพรไม่เพียงพอ 3.คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ 4.ไม่มีการจดทะเบียนเป็นลิขสิทธิ์ของจังหวัด 5. ขาดการรับรองคุณภาพจากองค์การอาหารและยา สมุนไพรไทยมีโอกาที่จะขยายตัว ดังนี้ 1.การนำเสนอขายสินค้าได้ดีสำหรับนักท่องเที่ยว ทำให้ตลาดเปิดกว้างมากขึ้น 2. พัฒนายาสมุนไพรให้เป็นที่ยอมรับขององค์การอาหารและยา สมุนไพรไทยมีโอกาเสี่ยงที่จะเจอภัยคุกคาม ดังนี้ 1.ขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลในการแสวงหาตลาดส่งออก 2. ขาดการสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพรอย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541: 2) ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 5 ประเภทดังนี้ 1.ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาทัศนศิลป์ ประกอบด้วย ด้านจิตรศิลป์ และ ด้านศิลปหัตถกรรม 2.ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาวรรณศิลป์ ประกอบด้วย ด้านร้อยกรอง และ ด้านร้อยแก้ว 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาศิลปะการแสดง ประกอบด้วย ด้านละคร ด้านการแสดง และด้านการแสดงพื้นบ้าน 4.ภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขานันทนาการ ประกอบด้วย ด้านการละเล่นพื้นบ้านและกีฬา ด้านงานอดิเรก ด้านอาสาสมัคร ด้านนันทนาการ และ ด้านสื่อสารมวลชน ด้านนันทนาการ 5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาภูมิปัญญาชาวบ้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ด้านการรักษาโรค และการป้องกัน และ ด้านการผลิตและการบริโภค

3. **ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมไทย ประเพณีแห่เทียนพรรษา** เป็นภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมไทยที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานีที่มีชื่อเสียงระดับโลก โดยมีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้

1) เป็นเอกลักษณ์ที่มีความสวยงามที่ชาวต่างชาติรู้จัก 2) มีความสวยงามวิจิตรหลากหลายรูปแบบ 3) เป็นภูมิปัญญาของชาวอุบลราชธานีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต 4) เป็นกิจกรรมพัฒนาชุมชนสังคมมุ่งความสามัคคีประเพณีแห่เทียนพรรษา มีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุง คือ 1)เอกลักษณ์ของจังหวัดขาดลูกหลานสืบทอดฝีมือการแกะสลัก 2) ไม่มีการส่งเสริมการศึกษาเป็นเพียงใครต้องการศึกษาเป็นการ ศึกษาเฉพาะตัวบุคคล 3) คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเพียงแค่อาศัยการท่องเที่ยวได้สนุกเท่านั้น 4) ขาดการจัดทะเบียนสิทธิบัตรเป็นของจังหวัดประเพณีแห่เทียนพรรษามีโอกาสที่จะขยายตัวทางการท่องเที่ยว ดังนี้ 1) เป็นประเพณีที่ชาวต่างชาติให้ความสนใจมากและมีชื่อเสียงของจังหวัด 2) ต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น 5) เป็นวัฒนธรรมด้านการจัดกิจกรรมความ สัมพันธ์ของชุมชนอีสานสร้างความสามัคคีประเพณีแห่เทียนพรรษามีจุดเสี่ยงที่เจอภัยคุกคาม ดังนี้ 1) รุ่นใหม่ขาดความสนใจเรียนรู้สืบทอดแนวคิดของภูมิปัญญาและอาจสูญหายได้ 2) ขาดการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัด ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของเอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) กล่าวว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในระบบนิเวศน์ หรือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานมา ภูมิปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มชนนั้นตั้งแต่หลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อม และบริบททางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นและสอดคล้องกับบทกล ของนพณเฑาะ (2544) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหาร พบว่า วิธีการที่คนส่วนใหญ่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ คือ การบอกเล่าให้ฟังแบบปากต่อปาก ร่องลงมา คือ การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

4. ภูมิปัญญาด้านการจัดองค์กรชุมชนไทยการจัดองค์กรภายในชุมชนไทยนั้นเป็น ภูมิปัญญาที่ส่งเสริมความเป็นชุมชน ความรักและสามัคคีให้กับชุมชน โดยมีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้ 1.เป็นการเข้าถึงชุมชนที่สร้างความเข้มแข็งด้านความสามัคคีให้กับชุมชน 2.มีความพร้อมที่จะบริหารชุมชนให้เกิดความเจริญขึ้นเพราะมีผู้นำที่เข้มแข็ง 3.สร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจขององค์กรชุมชน 4.สร้างผู้นำชุมชนบนพื้นฐานความเชื่อและศรัทธา 5.ส่งเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนด้านสังคมและคุณภาพชีวิต การจัดองค์กรชุมชนไทยนั้นมีจุดอ่อนที่ควรพัฒนา ดังนี้ 1.ความเห็นแก่ตัวของบุคคลบางกลุ่มเห็นแก่ตัวทำผิดในกฎระเบียบ 2.ขาดการปรับปรุงแก้ไข

อย่างต่อเนื่อง 3.มีการใส่ใจเพียงระยะเวลาสั้น ๆ ไม่ต่อเนื่อง การจัดการประชุมชนไทยนั้นมีโอกาสที่ได้รับการพัฒนา ดังนี้ 1.ตัวอย่างรูปแบบในการบริหารมีมากขึ้น 2.การสนับสนุนงบประมาณมีมากขึ้นทำให้มีโอกาสในการประกอบอาชีพอิสระ 3.การจัดการความรู้ในท้องถิ่นทำได้มากขึ้น เพราะเทคโนโลยีเข้าถึงและทันสมัย การจัดการประชุมชนไทยนั้นมีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยคุกคามสู่องค์กร

5. ภูมิปัญญาด้านการจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ เป็นภูมิปัญญาในจังหวัดอุบลราชธานีที่ได้รับการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติเป็นแหล่งการทำกินของชาวบ้าน โดยมีจุดแข็งที่น่าสนใจ ดังนี้ 1.การจัดสภาพแวดล้อมเป็นไปตามความเชื่อของท้องถิ่น 2.คนในชุมชนรับรู้ช่วยกันในแนวทางวิธีปฏิบัติ 3.มีประสิทธิภาพในการจัดสภาพแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ 4.มีการส่งเสริมการปลูกป่าทดแทนป่าที่ขาดหายไป การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติมีจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงให้มากขึ้น ดังนี้ 1.นายทุนมีการรุกล้ำป่ามากขึ้น 2.ขาดการเหลียวแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปราม 3.กฎระเบียบในชุมชนไม่เข้มแข็ง 4.ขาดการปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติมีโอกาสนในการสนับสนุนให้เจริญมากขึ้น ดังนี้ 1.องค์กรท้องถิ่นมีอิสระในการจัดสภาพแวดล้อม 2.มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนมากขึ้น 3.มีการสนับสนุนให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาป่าไม้ และแม่น้ำ การจัดสภาพแวดล้อมและธรรมชาติมีจุดเสี่ยงที่เป็นภัยคุกคาม ดังนี้ 1.นายทุนรุกล้ำป่ามากขึ้น 2.ขาดหน่วยงานที่สนับสนุนการรักษาป่า และน้ำอย่างจริงจัง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ (2537) จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ โดยพิจารณาจากการจัดระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1.ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงคนในท้องถิ่น จัดวางและอธิบายตนเองกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาให้ความเคารพ 2.ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับงาน หมายถึง การที่คนประพฤติปฏิบัติตัวทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน 3.ภูมิปัญญาที่เกิดจากการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับการทำมาหากิน ได้แก่การประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต อาทิ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร การรักษาโรคและสอดคล้องกับแนวคิดของ เสน่ห์ จามริก (2532) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการทางปัญญาความคิดเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระแสความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ จิตใจ และ พฤติกรรม สังคม องค์กรและวัฒนธรรมชุมชน เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิต และในที่สุดการพึ่งตนเอง

องค์ความรู้

องค์ความรู้จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาชีวิตและสังคมพบว่าคุณวิทยาด้านความงามความดี ความจริง อยู่บนพื้นฐานความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาและประเพณีอย่างลึกซึ้งและปฏิบัติตนอย่างเรียบง่าย สงบสุข ด้วยความศรัทธา กตัญญู ขยันซื่อสัตย์ ประหยัดอดทน และถ่ายทอดการเรียนรู้ จากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

แนวทางการบูรณาการปรัชญาการศึกษาตามภูมิปัญญาไทย เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม ด้วยการบูรณาการ ด้านหลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน และกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยอย่างเป็นระบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. มาตรา 57. ว่า ให้องค์การบริหารส่วนการศึกษา ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญา ท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชู ผู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุน การจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ทรงศิริ สาประเสริฐ. (2542). ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน. (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- นพดล ทองนพเนื้อ. (2544). กระบวนการเรียนรู้สืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหาร และยา. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2540). การมีส่วนร่วมและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในการสอนดนตรีพื้นบ้านของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์การพิมพ์.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2537). แนวทางการค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการกระทรวง ศึกษาธิการ.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. (2526). ปรัชญาการศึกษาในพื้นฐานการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช.

- ศักดิ์ดา ปรามค์ประทานพร. (2526). *ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สายรุ้ง ธาดาจันทร์. (2554). *อาหารล้านนาในวิถีวัฒนธรรมเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- เสน่ห์ จามริก. (2537). *แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย: บทวิเคราะห์เบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อารี พันธุ์ณี. (2543). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนรู้การสอน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ไยไหม.
- อุดม บัวศรี. (2528). ปรัชญาเอกซิสเตนเซียนลิสต์กับพุทธปรัชญา. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*. 4(2) : 63.
- เอกวิทย์ ณ ถलग. (2540). *ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Translated Thai References

- SongsiriSaprasert. (1999). *The Characteristic of Knowledge and Wisdom Transferring*. (Research Report of Education, Program of Adult Education and Continuing Education, Mahidol University).
- NapadolThongnoppakaow. (2001). *The Inheriting of Herbal Use as Food and Medicine Wisdom*. Bangkok: Faculty of Pharmacy, Srinakharinwirot University.
- MonthanaPhiputpeng. (1997). *The Cooperating and Inheriting of Local Wisdom in Local Music Teaching in Elementary School inOffice of the Elementary Education Commission Songkhla*. (Master's Thesis, Program in Curriculum and Teaching, Silpakorn University).
- Met Metkarun. (2010). *Cooperative Learning Education Administration: People of Local Administration and Local Government*. (2nd Edition). Bangkok: Book-pointCo.,Ltd.

- Rattan buason. (1994). *Guidelines for Searching the Local Wisdom*. Bangkok: Department of Academic Affairs, the Ministry of Education.
- WijitSrisaan. (1983). *Education Philosophy in Foundation of Education*. Bangkok: SukhothaiThammathirat University.
- SukdaPrangprathanporn. (1983). *Fundamental Education Philosophy*. Chonburi: Srinakharinwirot University.
- SayrungThadajan. (2011). *Lanna Food in Chiang Rai Culture*. (Master' Thesis, Program in Culture Study, Mae FahLuang University).
- Office of the National Education Commission, Office of the Prime Minister. (2007). *Constitution of the Kingdom of Thailand, BE 2007) 2550*. Bangkok: Cabinet and Royal Gazette Publishing Office.
- Sane Jamarik. (1994). *Thai Education Development: Fundamental Analysis*. (2nd Edition). Bangkok: Local Development Foundation.
- Arree Phunmanee. (2000). *Creative Teaching Psychology*. Bangkok: Yaimai Printing.
- Udom Bausri. Existentialism Philosophy and Buddhism Philosophy. *Journal of Humanities and Social Sciences*. 4(2), 63.
- Ekkawit Na Thalang. (2007). *Four Regions Wisdom: Thai Local Ways of Life and Learning Process*. Nonthaburi: SukhothaiThammathirat University Press